

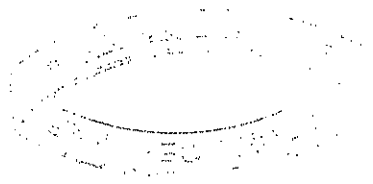
Писмо Димитрија Хоматијана Св. Сави

и

олаомак Хоматијановог писма патријарху
Герману о Савином посвећену

од

ГЕОРГИЈА ОСТРОГОВСКОГ

Збирка писама архиепископа Охридског Димитрија Хо-
матифановог писана је у рукопису минхенске државне библио-
теке, писаном у XIV веку (Cod. LXII). На f. 173—176 в овој
рукопису налази се Хомаџифанов протест, упућен св. Сави
маја 1220 год, који штампано доде према фототграфском
снимку рукописа.

Целу збирку Хомаџифанових писама издао је, према по-
менутом рукопису, кардинал Литра¹⁾. Хомаџифаново протестно
писмо штампано је, али са знатним скраћенима и
већином само у парафрази, код Милинарника²⁾. У нашем из-
дању наведене су у примедбама како коректуре тако и грешке
Литринот издања (P.) које уосталом нису многобројне, пошто
је рукопис врло читак.

Хомаџифан у свом писму често наводи црквена правила.
Ми смо упутили у примедбама на она места, где су наштам-
пани оригинални текстови дотичних канона, а канон 17 ха-
кидонског и канон 38 трлушког сабора, на које се Хомаџифан
само позива, навели смо у целини³⁾. На неколико места могли
смо на основу оригиналних текстова тих канона исправити
текст нашег рукописа. У целини Хомаџифанова цитирања су
довољна тачна и више мање се поклањају са текстовима са
којима ми располажемо, те стога нисмо наводили мања безна-
чајна отступања.

Хомаџифаново протестно писмо преводжено је већ неко-
лико пута. Одмах после појаве Литринот издања превео га

1) J. B. Pitra, *Analecta sacra et classica Spicilegio Solesmensi parata*,
Iuris ecclesiastici Concilium selecta paraphrasata, 1891. — Хомаџифаново
писмо св. Сави стоји под бр. 86, на стр. 381—390.

2) A. Miliarica, *Istorija tog Biskupa tog Nikolus kot*
toz Despotovog tog Hreprova (1898) 646—649.

3) Све каноне васељенских сабора наводимо по изданима Mansi и
Rhaless-Polles, пошто нам ново издање аката ефеског и хакидонског са-
бора Ed. Schwartz'a није приступачно.

је на руски, са малим скраћењима, И. Палмов¹⁾. Лето пи-
смо, опет по [Литрином издању, превео је затим Ст. Новако-
вић²⁾. А недавно је објавио нов превод Д. Анастасијевић, на
основу текста наштампаног код Милнаракиса³⁾. Новаковићев
превод, као што је већ приметно Анастасијевић, на више
места није тачан, а Анастасијевићев превод, који је сам по
себи врло тачан, ослања се на Милнаракисов нетачан текст.
Стога ми дајемо нов превод Хоматијановог протестног писма.
Разуме се да смо се при преводу кориштили радовима на-
ших претходника.

Давати овде коментар овог писма било би сувишно,
пошто је о њему у модерној науци толико пута детаљно
расправљано⁴⁾.

* * *

Поред текста и превода Хоматијановог писма св. Сави
ми дајемо, опет на основу фоторафског снимка рукописа,
текст са преводом оног одломка из Хоматијановог писма
цариградског (никејског) патријарху Гермону II, који се од-
носи на св. Саву. Ово писмо се налази у истој Хоматијановој
збирци у поменутом минхенском рукопису, и то под бр. 114
на f. 216v—221, а према томе је такође објављено код [Литре⁵⁾.
Тај пасус је искоришћен, иако само узредно, у неколико
истраживања⁶⁾, али још није преведен.

¹⁾ И. Палмов, Новия данные къ вопросу объ учредении сербской архиепископии св. Савою, Христианское Чтение 1892, стр. 14 и н.

²⁾ Ст. Новаковић, Српски Синод 15 (1905) 4 и н.

³⁾ Д. Анастасијевић, Је ли св. Сава крунисао Првовенчаног? Боро-
словље 10 (1935) 223 и н.

⁴⁾ Уп. Ст. Станојевић, Свети Сава и независност српске цркве, Глас
161 (1934) 199 и н., где је наведена и цела ранија литература. Д. Анаста-
сијевић, оп. cit. Н. Радојичић, Свети Сава, Голубиница 44 (1935) 1 и н.

⁵⁾ Оп. cit. 487—498. Пасус који се односи на св. Саву, стр. 495—496.
⁶⁾ М. Палмов, оп. cit. 35 и прим. 2, 53 и 61, где је преписан из
Литре и део који се тиче Савиног посвећења. М. Снѣгирев, Историја
на Охридската Архиепископија I (1924) 140 и н. Ст. Станојевић, оп. cit. 240.

— 4 —

У овом писму Хоматијан одговара на протест који му
је упутио патријарх Герман због тога што је крунисао за
цара деспота Тодора Анђелија Епирског¹⁾. Хоматијан се на ду-
гачко у риторском стилу правда од патријархових преципи-
тација. Али, пошто је напад најбољи начин одбране, премази
Хоматијан на крају у офанзиву, и са своје стране предајује
патријарху Савино посвећење. Овај чин, којим је цариградско-
никејска патријаршија, по његовом уверењу, прекршила ка-
нонске одредбе и повредила његова права, Хоматијан као да
упоређује са чином крунисања Тодора Епирског, који је он
био извршио, и врло вешто искоришћује овај момент за
своју одбрану; ако је Савино рукополагање од стране ни-
кејског патријарха било канонично и исправно, онда је, тако
аргументира Хоматијан, исправан и његов поступак; а ако
случају ништа не може замерити, пошто се он само утврдио
на пример васеленског патријарха, који је „постављен за углед
свима“. Најзад, Хоматијан протестује и против признања по-
главара бугарске цркве у Загори од стране цариградско-
никејске патријаршије, пошто Трново, као што истиче Хома-
тијан, припада његовој епархији.

Ово Хоматијаново писмо није датрано. Сигуран терм-
инус post quem пружа крунисање Тодора Анђелија год. 1222 или
1223. Види се из овог писма како се Хоматијан дуго није
могао помирити са Савиним посвећењем. Жучни изрази које
он употребљава показују, колико га је ова ствар чак и после
више година бољела. Иначе, овај пасус не саопштава никакву
нову факта. Али треба подвући, да и у овом писму, исто тако
као и у свом писму св. Сави, Хоматијан протестује само про-
тив Савиног посвећења, а ништа не говори о праву самостан-
ног посвећења архиепископа у Србији. Ово потврђује миш-
љење Ст. Станојевића, да је то право Сава добио тек касније.

¹⁾ Германово протестно писмо наштампано је у Pita, оп. cit. 485—
486 (бр. 113). Оно преставаља одговор на писмо, које је Хоматијан упутио
Герману приликом његовог постављења за патријарха, ibid. 481—484
(бр. 112).

— 5 —

вероватно приликом пролаза кроз Никеју на повратку из Палестине год. 1229 или 1230.¹⁾

Како је Хоматијан упутио протест против Савиног посвећења патријарху Герману, не може се посумњавати у то, да је Саву рукоположио Германов претходник Манојло, а не Герман. Јер док је Сава посвећен год. 1219, Герман је по свој прилици заузео патријарашки престо тек год. 1222.²⁾ Ову хронологију, како изгледа, потврђује и Хоматијанова преписка, пошто Герман, као што смо видели (ул. горе стр. 93, прим. 1), протестује против Тодоровог крунисања, које је извршено најраније год. 1222, у одговору на писмо, које му је Хоматијан упутио приликом његовог постављења за патријарха.

Истина, Германова претходника, Маноја, Хоматијан уопште не спомиње, као да га није ни било. Али се чак ни из тога не може закључити, да је он цалу кривицу приписивао лично Герману. Јер се Хоматијан на овом месту служи врло општим, чак и неододељеним изразима, не употребљава ни саму реч Никеја, већ је намерно замењује речима „тамо“ и „одатје“. Не треба губити из вида да иницијатива за ову помилу није била Хоматијанова, него Германова. Није Хоматијан упутио Герману протест против Савиног посвећења, него је, нападнут од патријарха, неколико година после тога чина, извакао ово питање у циљу одбране, како би са своје стране имао чиме да прекори никејску патријаршију. Ово је он могао учинити и поред тога, што је знао да је Саву рукоположио Манојло, а не Герман.

Али свакако Хоматијаново писмо потврђује, како изгледа, да је при стварању независне српске цркве „играо неку улогу и патријарх Герман“, као што истиче Ст. Станојевић, тумачећи зашто га Доментијан и Теодосије спомињу уместо Ма-

¹⁾ Ст. Станојевић, оп. cit. 236 и л.

²⁾ Ул. Ст. Станојевић, оп. cit. 248 и тамо наведени интерпуну. Није ми приступачна монографија о Герману II: Др. Агаџовић, Γερμανός ο Β', κσερίσχυης Κωνσταντινουπόλεως — Νικαίας (1222—1240), Τίπολις 1913.

ноја). Могао би се, можда, претпоставити да је Манојло само извршио чин Савиног посвећења, а да је писмени акт о посвећењу, као касније и повластицу о самосталном посвећењу архиепископа у Србији (било заједно са овом повластицом или засебно), издао Сави по свом доласку на престо Герман, па није искључено да је Хоматијан био о томе обавештен. Ова претпоставка, како изгледа, на најбољи начин објашњава чињеницу да два писца, који наводе тај акт и наводе га очигледно независно један од другог, стављају на челу тог акта име Германово³⁾. Врећи напоменути, да Хоматијан у свом писму св. Сави од маја год. 1220 изрично каже, да Сава нема одлуку која би потврђивала његово постављење за архиепископа, при чему Хоматијан, истина, мисли на царску одлуку. Ове Хоматијанове речи могле су побудити Саву да накондно потражи из Никеје акт о свом посвећењу, а свакако оне потврђују да Сава није добио тај акт у вези самога посвећења, него да га је добио тек касније.

¹⁾ Ст. Станојевић, оп. cit. 249.

²⁾ По моме мишљењу ван сумње је, да се текст акта, који наводи Теодосије, не заснива на Доментијановом тексту. Већ Ст. Станојевић, оп. cit. 230 претпоставља, да је Доментијан патријархов акт о Савином посвећењу за архиепископа саставио по чувању и намету, а да је Теодосије нашао, може бити у Србији, оригиналан текст тога акта и унео га (можда такође само по сећању) у своје дело⁴⁾. Али неколико реча мање додаје: „То је наравно претпоставка, која се ничим не може правдати ни бранити, а уз то има и доста разлога, који говоре против ње“. Међутим треба обратити пажњу и на навођење патријархове титле код оба писца. Код Доментијана она гласи: „Преодевши патријарху свеје васељеније Герман“, а код Теодосија: „Герман, васељенски патријарх, архиепископ Константиња града новог Рима“... Док је Доментијанова формула доста фантастична, Теодосијева формула прилично тачно одговара редовној титли цариградских патријарха: Νέας, Φωφης, καὶ ὁκουμένης πατριάρχης. Према томе не може се сумњати да је Теодосије имао пред очима патријархов акт, који Доментијан, који је писао на св. Гори, по свој прилици није имао. Да је Теодосије променио патријархово име на основу Доментијанова текста, за који је знао да је у више тајачка нетачан, тешко се може претпоставити. А још је тешко замислити да су оба писца, независно један од другог, написали једну и исту грешку у самом имену патријарховом.

Димитрије, милошћу божјом архиепископ Прве лустинијане и целе Бугарске, и свети и божански сабор архиепископа подложних његовој епархији, пречасном међу монасима и сину великог жупана Србије, господину Сави, благодат од Бога и мир и у Светом Духу поздрав.

составно, своју земљу и родоину и цело њихово наслеђе и, просто речено, свет и све што је у свету, те у раној младости дошао у приморски Атон, Цвету Ђору, која због си- нова зекета настањених на њој и јесте и зове се Цвета Ђора. Тамо си се постигао и примио монашки живот и постао пријатељ тамошњим испосницима, који се свима снагама ју- начки боре против непријатеља Сатане. Врх си се и преко

У питању је кључно догађање, не знамо како да кажемо. Овојпут је слава и побједа величанственост гласа који се био проноо о теби. Наиме испосник Сава је оставио Атон и тамошње поштите, вратно се натраг као они који се пре-домишљају и окреху ка злу и на које се тужи и свето јеван-ђеље, те је постао скоро оно што је првобитно био. Јер га је убојав према отаџбини запобила и урпадила из трпха

L 6

[illegible][illegible][illegible]

— 88 —

αγίου όπου τόντον σκυλεύσαντες, και πάλιν την Ζερβίαν, και τφκνησε' και τόν άσκητην πετηθευμεν εις αραγμάτων τήν εν πέσφ θιονικητήν και έστροπον, και εις απεσβευτήν τήν περι- κβκλών') κεχηροτόνηκε') θυνασφην' και όβτω τό άσρησισ- σον ό εκηίστατο κατά ηοναχόβς εις λατικην έσρησισίαν άρεότο- και όαυς τών εν κόσφ φροντίδων και τής εν τούτφ δοξοκο- πίας γέγενηται, συνόσια συνιστών και ιππος έποχουόμενος, εύγε- σίας την φύσιν, τό είδος καλούς, τόν βαύδον έπαυταίς, και διαπαύαν ότι ποάλην έπαυόμενος, και εν ποόδοις σοβαυό- μένος, και ποάυεαυός') και ποάυτόπας δοφφοδουόμενος' εν- τεύδεν όφ προβαίνων, και άξίως ίεραρχικης έσεύδηνσε' και δι η άρεάδων ούκ ούδαυεν ότος, και τυχών τής άξίως ταύτης άδρόον, έπαυήλθεν εις την πατρίδα, Ζερβίαν άφχειρεβός ηεγαλυσσά κηρυτ- τόμενος' ένδα δι η και ποάλός άφχειρεβός προυχειρίσαστο, είτε δηλαδή άποάυρμένως, είτε και εν άφισέβονς τόνος τσίον'), ού γινώ- σκομε' , και τό όλον ειπείν, ού ηόλον τας ηοναχικας έπαυγέλιαις έπαυαυφνηκεν'), άλλά και αυτήν την τών εκκλησιων άσφω πρ- αμάτων καταστασιν άνακικησε').

Ταυτα και τοιαύτ' έτερα περι σοί, τά ηέν ρφην, τά δε τόν άσκητην καθόν ακουόσαντες, ούκ εις άπαν αύτοις περιστευκαμεν' φιλώμενδν γάρ έπ' αλειστον ειπα την φημην έπαύομεν. "Οθεν τό ηέν έξετέλλειν όπας άρδ τό άγ' ου όπου εις την άην έπαν- ήλθες πατρίδα, και πάλιν τής εν πέσφ έχρησασ πρδγμασιν, ούχ') ηέρεον ηηόδμεδα' έρευνάν γάρ βίους έτέων, άστε ψόλον καταψηφίσασδα τούτων, ούδαυός δεδιδυμεδα, έπει και παν- τασας') τούτο παρδ τής βίας έντολής άπηγόρευται' ηη κρινέτε, γάρ φησί, και ού ηη κρινέτε'). και ηη πρό κειρόν τι κρινέτε, και όδα τού αύτόν άρχον [f. 174] τά ίερα παραδίδομαι άδρια- εις ηέντοι ποεχεφισίης άφχειρεβός, και όπας, και ποίας άκκλησίας, άλλά τούτο γρητεν προσηκον ημιν, και λίαν έλογι- σθήεδα' τοις βείοις και ίεροις κανόων εις τούτο και τοις φιλευ- οβείοι νόμοις όδηγοις χρώμενοι. εις τοις άφχειρεβός, ώ ηακά- πει, γέγονας, ώς η φημην παρδτ' , ά, βέλομεν ηαβείν ποί' και

1) Cod. in marg. τας περικλύων. 2) Cor. P. — Cod. Χειροτό- νηκε. 3) P. πολυεύαυς. 4) P. τσίον. 5) In marg. παρηκοός γέ- γνε η και ά φρόνησιν. 6) In marg. ήγουν διέειπε και έδραψε. 7) P. ούκ. 8) P. παντάπασιν. 9) Math. 7, 1.

Свете Γоре, те се онет настанио у Србији; претворила је испосника у вршпоца и управитеља земаљских послова и пронашла га за посланика околним владарима, и тако је од- бацио оно што је зидао као монах и одао се светској сје- ти. Потпуно се упустио у светске бриге и у светско славо- љубље, почео је да учествује у гозбама, да јаше коње на- племенитије пасмине, лене, окићене заставама, да води са собом многу послугу, да се размече у свечаним поворкама раскошном и разноврсном пратњом. Идући даље тим путем, зажедео је и достојанство једарха, отишао не знамо куда и добио наједанпут то достојанство, те се вратио у отаџбину, прогласијући се величанствено архиепископ Србије. Тамо је рукоположио и многе архиепископе, без назначења или и за нека одређена места, не знамо. У кратко речено, не само да је повредио монашке завете, него је узурпао и сам устав о црквеним стварима.

Када смо чули о теби ове и друге сличне ствари, једне црквеним стварима. Када смо чули о теби ове и друге сличне ствари, једне раније, а друге недавно, нисмо им поверовали у потпуности, јер знамо да су причања понављаше лажна. А мислили смо и да није наше да испражњујемо зашто си отишао из Свете Горе у своју отаџбину и како си се земаљским пословима бавио. Јер никада нисмо имали обичај да испитујемо жи- воте других, да би их корели и осуђивали, пошто то пот- пуно забрањује и божја заповест. Јер каже се: "Не судите да вам се не суди". И не судите пре времена, и све остало што у истом стиху свете речи предају.

Али ако си рукоположен за архиепископа, наше је, и то мислимо у великој мери, да питамо: како, и за коју цркву? У томе се служимо упућствима божанских и светих канона и благодатних закона. Ако си ти, блажени, сада постао архиепископ, као што се чуло на све стране, ми желимо да

сазнамо где, Ако у Србији, питамо како? Ако рукоположе-
њем најсветијег цариградског патријарха, питамо зашто? Јер,
ако си постао митрополит на основу права, од старине при-
надлежност царевиња да обављају градове и да их од њих
жег степеня, наиме епископског, уздижу на виши митропо-
литски или архиепископски, као што говоре канони 12 и
17 Халкидонског сабора и 38 канон сабора који се био са-
стао у Трпу на царском двору¹⁾, тада је требало да си ти
пре тога био епископ, те да би се могао узвишати од ни-
жега на почасније и више. Али ти ниси си био епископ нити
уопште имаш царску одлуку, која би потврђивала твоје пу-
номоложје. А и где је данас царство, коме припадају и
остала па и ово достојанство, пошто сада многи врше власт
по областима, а нико није сачувао неокрњено царско досто-
јанство? А пошто већ нема правог царства, то и трове пу-
номоложјеу сасвим недостаје правна основа.

Ако ли си се непоромишљено наметнуо Србији као нов

17 истор сабора гласи: "У свакој епархији народније, које су по сегмента динна без опреке их имали и њима управљали. Али, ако се какав спор о истина подигао ми се помисли пре него што је тридесет година истеком, допушта се онама, који себе сматрају увереничима, придружити о томе тужбу пред епархијским сабором, који је пак уверен био од свата митрополита, нека се устави код епарха велике области (лифезе), или ком основан нови град, или се унапред оснује, у таквом случају раздржење првеших области нека смеи раздржењу државном и грађанском (Ник. Минаш, Правния 369). Канон 38 грчкиот сабора: "Признајемо и ми правно, које су опи наши нидели, а које гласи: ако је пароксам владу основана новии град, или унапред се оснуде, у таквом случају раздржење првеших послова нека смеи раздржењу државном и грађанском (ibid., 521)".

— 13 —

τῆς ἀρχιερεὺς, ἀλλ' ἐπὶ σκεῖς οὐδ' ὅπως ἀγνοῶν καθὰ δὴ καὶ τῶν ἀπαρτων οὐδεὶς, ὥς ἡ Ζεφβία πρὸ τῆς ἐπαρχίας τοῦ θρόνου τῆς Βουλγαρίας τελεῖ ἡ τις¹⁾ δὴ Ζεφβία ἐπισκοπὸν ἔλαχε. τὸν ἴσον ἀρχιερέα παρὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας χερσὶν τοῦ ἑαυτοῦ, καὶ οὕτω παρὰ καθὼς τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ἀξίαν ἐνέδωκε, καὶ ἐπιθήκω ἐπορίας ἀλλοτριᾶς πεφωσται, καὶ ἔλα-
 βες σεαυτὸν ἐξ ἀνομιᾶς, ὥς εἰκοι, ταῖς²⁾ τὸν θεῖον καθόντων
 ἐπεξέλαβεν κατὰ τὴν ἀξίαν, ὥς τοὺς καθὰ τὴν ἐξουσίαν
 παρὰ τὸν πατέρα σου, οὐδὲν θεὸν κατακινῶν ἢ συλχῶς,
 ἐτελεῖ οἰκειότερον³⁾ κατέβδεν⁴⁾ τὴν | ἀπὸν ἐκείνων ἐνέδωκε ψαλ-

μι δὲ Χρὶ τοῦ ἀληθὲς εἶναι, εἴπερ διὰ τῶν τοῦ εὐα-
 γελίου τῆς χάριτος, ὡ πατέρ, τὴν ἀρχιεπισκοπὴν εἶλον, ἐδοι σε
 κατὰ τὸν μέγαν θεοκήρυκα Παύλον, οὗ Χ¹⁾ σου ὁ Χριστὸς ὡ-
 κῶν ἐβούληται²⁾, ἵνα μὲν ἐν ἀλλοτρίων νεφέλων οἰκο-
 δομή, ἀλλὰ καθὼς γέγραπται, οἷς οὐκ ἀνγγέλει³⁾ πρὸς αὐτοὺς
 ὁφονται καὶ οἱ οὐκ ἀκηκόεσσι, συνοίσουσιν, καὶ οὐκ ἄν τις εὐσε-
 βεῖ διοκούμενος λόγιον, τὴν οὖν χερσὶν ἐκκρίσει, ὥς με-
 γάλυνεν τῶν σαφῶς ἀποστόλων. Εἰδ' οὐκ ἐστὶ τόπος σου
 τὸ τὸν ἀποστόλων οὐκ ἀνέγραψε κήρυγμα, εἰς πᾶσαν γὰρ τὴν
 γῆν ἐξήλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν⁴⁾, ὡς πανδύει, ἡ Ζεφβία δὲ Θεὸς
 χάριτι εὐεβῶς διέγει καὶ Χριστιανικῶς ἐν τῇ νεφέλῃ ἰδρατῆν
 τὸν ἀποστόλων καὶ ἐπισκοποῦν τὸν πατέρα σου δεδωκέν σου ταύτην
 παρὰ τὸν πατέρα σου ἀρχιερέως, ὅρα οὐ διὰ τῶν τοῦ εὐαγγελίου,
 ἀλλὰ διὰ τοῦ ὁφθαλμοῦ τῇ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς⁵⁾ ἀξίαν ἐπιθή-
 κω, καὶ εἰς κρήνα σεαυτοῦ καὶ κινῶν τοῦτο ἀνέλαβες, κατ'
 ἐκείνα τὸν ἴσον πατέρα ἐβλάουσιν ὁρμᾶς, εἰαυτὰ κατὰ τοιαύτων
 ὁφθόν ἐξῶν ὁρμᾶς ὅπως τὰ τῆς οὖν ἱερατείας ἀνδρόντα εἰς τὸ
 ἀποπν.

1) P. et ric. 2) P. om. talis. 3) P. κατέβδεν. 4) Psalm. 109,
 18. 5) I. Corinth. 3, 4. 6) P. ἀνγγέλει 7) Psalm. 18, 3. 8) P. ἀρ-
 χιεπισκοπῆς.

ἀρχιερεῖ, νίε пак теби потпуно непознато, као и ма коме
 аругом, да се Србија налази у епархији престола Бугарске
 и да Србија има епископа у Расу, која рукополаже архи-
 епископ Бугарске. Према томе, ти си се противно канонима
 заодео архиепископским достојанством, улазио си у туђу област
 и заборавио си се, учинивши себе, како изгледа, из безумља
 одговорним за преступ против одредаба божанских канона
 и без потребе пореметивши границе добро установљене од
 оца. Према томе, ти си, боље да кажемо по псалмопевцу,
 "обукао се у кметву као у халвину".

Ако треба истину да кажемо, онда, кад си већ, оче,
 преузео архиепископство због ревности према Јеванђељу, тре-
 бало би, по великом боровеснику Павлу, да не проповедаш
 тамо где је Христос познат, како не би знао на туђем те-
 мљу, него, као што је писано, да проповедаш онима којима
 он није објављен и који нису чули о њему. Тада не би нико,
 ко се руководи благочестивом мишљу, осудио твоје руко-
 положење као очевидно из апостолске ревности потекло.
 Али, не постоји место докле проповед апостола није стигла,
 јер се, као што знаш, њихов глас раширио по целој земљи,
 а Србија божјом милошћу живи побожно и хришћански на
 темљу положеном од апостола и њом управља архиепископ
 који су јој оци дали. Ниси, дакле, из ревности према Јеван-
 ђељу, него си из славоволуља усочно у архиепископско досто-
 јанство, те си га на свој прех и опасност преузео, као оне
 животине које жене да нападу некога и сами налете на
 најоштрији мах. Ето, како те твоја жеља за преосвећењушћу
 одведе у непуштности.

Па још ако је и то истина да си затекао епископа ка-
 нонски постављеног, оном у Призрену, и да си га тиранским
 из епископије изабацио, нагнавши га, јадника, да да оставку,
 наравно да би се, под изговором оставке, оно сматрало сло-

А канон [2] другот вселенског сабора ово заповеда: „Епископи да не улазе преко своје дијецезе у цркве које су ван њених граница и да не побркају цркве; нето, по канонама, александријски епископ нека управља само црквама у Египту, источни епископи нека се брину само о Истoku, уз очување прерогатива датих у никејским канонима анти-охијској цркви; епископи азијске дијецезе нека управљају само црквама у Азији; понтијски у Понту, а тракијски нека управљају само црквама у Тракији. Непозвавати епископи нека не прелазе преко своје дијецезе ради рукополагања или ради неких других црквених послова. Кад се одржи означени канон о дијецезама, јасно је да о пословима сваке поједине епархије треба да води бригу сабор те епархије, као што је установљено у Никеји. А оне цркве дојде које су међу

0, 35 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000 1001 1002 1003 1004 1005 1006 1007 1008 1009 1010 1011 1012 1013 1014 1015 1016 1017 1018 1019 1020 1021 1022 1023 1024 1025 1026 1027 1028 1029 1030 1031 1032 1033 1034 1035 1036 1037 1038 1039 1040 1041 1042 1043 1044 1045 1046 1047 1048 1049 1050 1051 1052 1053 1054 1055 1056 1057 1058 1059 1060 1061 1062 1063 1064 1065 1066 1067 1068 1069 1070 1

1) P. 36. 2) P. ἀνέτυχες, 3) P. πρὸς ποντοῦς, 4) P. om. τῶς, 5) Cf. I. A. Παλαῦς καὶ M. Παλαῦς, *Ἐντυπία τῶν βέλων καὶ τῶν κινδύνων* II (1852) 47. 6) P. κελεύεται. 7) Corr. P.; Cod. διοικεῖν. 8) τοῖς κινδύοις add. m. marginē. 9) P. et Cod. Ἀδριανῶν, sed. cf. Mansi III, 560 B. 10) P. om. τῆς. 11) Corrigo secundum Mansi III, 560 B et Rhallies-Polles II, 169; Cod. et Phila: θοάκης παύας.

Канон 22 истог сабора ово износи: "Епископ не сме одлазити у други град који му није потчињен, ни у крај који му не припада, да кора рукополаже или да поставља презвитера или ђакона у местима која су потчињена другом епископу, осим ако то учини са пристанком властитог епископа потчињеног краја. А ако се ко усуди на ово, неће то рукополажење имати важности, а он ће бити подвргнут казни сабора".

[illegible]

1) Secundum Mansi IV, 1469 D et Rhall-s-Polles II, 204. 2) Mansi IV, 1469 A-D. 3) P. τινος. 4) P. om. abscq. 5) Corr. secundum Rhall-s-Polles III, 151; Cod. ἀγίας. 6) Rhall-s-Polles III, 150-151. 7) Rhall-s-Polles III, 164-165. 8) Mansi VII, 364 BC.

ἐπειδὴ οὐκ ἔδει ἡμᾶς ἐν σωματῇ τῇ τοῦ παύλου γενέσθαι, οὐτω
 προφανεὲς δεκνύμενος τὸ ἔσθον, ἵδὼς συνοδικῶς παρὰ ἡρώδην
 τῷ σὺ τῆσι τῆσι, ὡς εἰ ἦεν ὁρεκατῆς ἡμῖν τὼν ἀνέκων ἀπο-
 λύνων τῇ καθ' ἡμᾶς ἐπαρχίᾳ δικαίω, ἃ κατέχευεν ὅτε ἐπιβα-
 τῶς, ἐν ποιεῖς καὶ ἐπαυδίῃ ὡς ἀναφρονήσας, καὶ ἐν σωμα-
 τῇ δὲ ἐπαινεῖς τῆς ἀκαλονότου τῆς ἐπιχειρήσεως γέροντος, καὶ εἰς
 τὴν δὲ ἐπαυδίαν, ἡν ἀνέκαθεν οἱ οὐ πατέρες ἐβόων, καὶ
 ταχ' ἂν καὶ σὺ γλῶσσῃς τεύξῃ διὰ τὴν σόεσιν. | εἰ δὲ τοῦτ' ἡμῖν
 στέβεις ἀμεταβέτως, καὶ τῆς ἰδίας προνοίας ἀνδρῆς τῆς ἡμετέ-
 ρας ταύτης καταφρονήσας γράφῃς, ὡς οὐκ ὁ ἀνὴρ σεαυτὸν ποιεῖ
 σεῖς ἐπιβέβωτοι καλονοκῇ, ἡν δὲ καὶ ἐνδικῶς ἐπαυατεῖσθαι οὐ
 περὶ τῆς τοῦ δικαίου βουλήσεως, ἀφοριστὴς ἀπὸ τῆς ἀγίας καὶ
 ἡμετέρας τῆς ἰδίας καθυποβάλλουσας, καὶ τῆς τῶν πιστῶν
 κοινωτίας ἐκκοπόμεν, ὡς παρὰ βάρη τῆς τῶν ἱερῶν καὶ βέλων
 κανόνων διαταγῆς καὶ ὡς τὴν ἐκκλησιαστικὴν κατέστασιν, ἡν
 ἀρχὴν οἱ ἀγιοὶ πατέρες φησὶ αὐτοῖς, συντηροῦσθαι καὶ διαφυλάττειν
 ἐν τῇ δὲ καὶ οἱ κοινωνοῦντες οὐ τοῖς αὐτοῖς ἐνδύουσιν ὡς οὐ-
 δικοὶ ἐσονται, εἴτε τοῦ βίηματος εἴη, εἴτε τῆς λακτικῆς τῶνδε γε
 καὶ καταστάσεως.
 Διὰ τὰς δὲ τῆς παροδῆς συνοδικῆς ἡμετέρας γράφῃς, τὸν
 ἱερῶταρον ἐπισκοπὸν Ἰκονίω, ἐν Κυρίῳ ἀγαπῶν ἡμῖν ἀδελ-
 φὸν καὶ συλλειτουργὸν κυρὸν Ἰωάννην ἐχεροτονοῦντα, ὡς
 ἂν καὶ διὰ τῶνδε τὰ ἀναγεγραμμένα διασαφῆται τῇ σὺ τῇ
 τῆσι τῆσι.

Μηνὶ παύ. ἰβ. η'.

што нама не би личило да прегнуимо дело које се тако оче-
 сности да, ако отступниш од права која од старине припада-
 лу нашој епархији, а која ти сад незаконито држиш, добро
 ћеш учинити, јер то би значило да си се предомислио као
 онај који се опамети, да си постао свестан неканоничности
 тога свог предузећа и вратио се на пут којим су од старине
 ишли твоји претци, те ћеш можда и опростати добити за ту
 мудрост. Аколи, пак, неотступно будеш остао при свом др-
 ском делу и ако одржиш своју упрност, преревши ово на-
 ше писмо, па сам себе учиниш подложним казни канона, ко-
 јом ти они законито прете са снагом права, ми те подврга-
 вамо одлучењу од свете и живоначајне Тројице и искључу-
 јемо те из заједнице верних као преступника заповести све-
 тих и божанских канона и као нарушника и смутитеља црк-
 венот устава, који су свети оци од почетка установили. А
 према томе ће и они који с тобом опште бити подвргнути
 истим казнама, били они у црквеном делу или световног чи-
 на и положаја.
 За предавања овог нашег саборног писма одредили смо
 преосвећеног епископа Скопља, у Господу љубљеног нам
 брата и саслужбеника, господина Јована, како би и живим
 гласом ово што је написано протумачио твојој часности.
 Месеца маја, индикта 8.

Из оѧрова нѣтор ѡсѣбѣнѣи арихнеишкѡта бѹгъ-
скѣ Хоматиана на топыи ипелии писма ѡсѣбѣнѣи
(латинарѣа)

... Ти си пун великодушности као и других врлина, постављен за углед свима. Није то од нас потекло, оне и то сподине, чинити таква дела која, иако су непорочна, наглају вама да заснујете прекор, него од примера латих баш тамо, где требау свему да будете најбољи узор каноничког и сваког доброг поступања. Јер је одатле, да кажемо оно што сене може исказати, на нашу штету рудкоположен архиепископ Спрџе, коју краси побожност и јеванђелски живот и пристојност сваког доброг понашања, и коју пасу и воде кат ономе што је бору драго и ка исправности јерарси, који су одавно и од почетка потчињени епархији престола Бугарске, према јавно проглашеној одреди Јустинијановој.

Када пак постоје у том крају архиепископи и епархијски архиепископ, наиме архиепископ Бугарске, који им је постављен на чело, каква је онда био разлог томе, што им је са стране наметнут архиепископ? Као они који се из неке дјетињарије истрају и уздижу ироче себи на рамена, јерарси се нагомилалају на јерархе и настаје неко ново ствараче јерархијског реда, као да се, не знам, или нека нова халаска кула изграђује, или — авај! — укидају света каноничка правила и обичаји. Ако су таква дела каноничка и не прекорна и не садрже неправду, ни наша дела никако и ни најмање нису за прекор. А ако су несавјасна с одредабама закона, то пак и онда су наша дела прекорна, јер нам је од примера баш тамо латих, као што кажемо, дошло пре-ступање установаљеног...

1) Иаа у виау одговор патријарха Германа на право Хоматијаново писмо овом патријарху, в. горе стр. 93, прим. 1.

Προς την άνω ανεγγραφήν των άγρων παρτίδων έπιδόλην
των αβίων άγρων άρχιεπισκόπου Βουλγαρίας τού Χωπατανού

[illegible]

1) P. αυβή, 2) P. χέων, 3) Cod. Zephius & χειροτονομένη
 4) P. ἀρχιεπισκοπός — Cod. ἀρχιεπισκόφ.

